

Syrjän omistajia, vuokralaisia ja asukkaita

Syrjästä Aino Kallaksen kesäpaikkana, Jooseppi Syrjästä eli Syrjän Toijaasta sekä Syrjästä Lopen naisen kansallispuvun kehtona on kirjoitettu ja kerrottu runsaasti hienoja tarinoita, muistoja ja artikkeleita. Lopen Syrjä-seurassa syntyi toive koota tietoja myös muista Syrjän vaiheista ja elämästä siellä.

Minä olen saanut viettää Syrjässä lähes 30 kesää 1940-luvun lopulta 1980-luvun alkuun ja myös myöhemmin olen vieraillut siellä lukuisissa tilaisuuksissa. Tästä parhaiten tuntemastani ajasta olen kirjoittanut eniten. Lisäksi olen koonnut saamieni tietojen perusteella suppean katsauksen Syrjän vaiheista 1700-luvun lopulta aina näihin aikoihin saakka.

Varhaisia vaiheita

Syrjä kuului Jalkusen tilaan vuoteen 1783 saakka. Silloin Jalkusesta lohkottiin Uusitalo, josta taas vuonna 1863 lohkottiin Syrjä.

1700-luvun lopulla Syrjän torpassa asuivat Erkki Juhonpoika (1773-1837) ja Liisa Tuomaantytär (1769-1836). Heidän tyttärestään Maija Stiina Erkintyttärestä (1799-1866) tuli Syrjän seuraava emäntä.

Maija Stiina Erkintyttären (1799 – 1866) ja Jooseppi Heikinpojan tytär Maria (Maija) Joosepintytär Syrjä (1822 – 1904) meni 1830-luvun lopussa naimisiin topenolaisen Suutarin talon pojan Sakari Juhonpojan (1811 – 1888) kanssa. Sakari tuli siis kotivävyksi Sajaniemen Järventaustan Syrjään ja otti ajan tavan mukaan talon nimen sukunimekseen.

Marialle ja Sakarille syntyi kolme lasta: Maria Matilda Sakarintytär (1840 -1932), Jooseppi Sakarinpoika (s.1842) ja Josefina Sakarintytär (1852 – 1899). Maria tunnettiin myöhemmin Hyrryn mummuna ja Jooseppi Syrjän Äijänä eli Toijaana.

Jooseppi osti Syrjän tilan vanhemmiltaan vuonna 1869. Hän oli ensin naimisissa Edla Rekolan kanssa ja myöhemmin Maria Vähä-Eerolan kanssa, mutta molemmat vaimot kuolivat nuorina, samoin hänen ainoa poikansa menehtyi jo ihan pienenä.

Joosepilla oli vuosien varrella tilavassa talossaan paljon kesävieraita. Päärakennuksen vieressä oli toinen asuinrakennus, jossa viettivät kesiään Ida ja Fredrik Godenhjelm 1870-luvulta aina vuoteen 1914. Nykyisen talon päätykamareissa oli kesävieraina mm. Krohnin perhettä. Aino Krohn, myöhemmin Kallas, oli Ida Godenhjelmin sisaren tytär. Hän vietti äitinsä Minnan ja sisarensa Aunen kanssa Syrjässä vuosien 1887 – 1899 kesät. Päiväkirjoissaan Aino Kallas kuvaa Syrjän kesäisiä tunnelmia monin lämpimin, herkin sanoin.

Godenhjelmien ajasta Syrjässä on Syrjä-seuran sivuilla Pirkko-Liisa Rauhalan esitykseen perustuva Sisko Savolaisen mainio juttu viime kesältä: ”Syrjässä vietettiin onnellisia kesiä 1800-luvun lopulla”.

Joosepilla ei ollut siis omia perillisiä, joten toinen sisar Matilda Maria Hyrry peri puolet Syrjästä ja aikaisemmin kuolleen toisen sisaren Josefinan jälkeläiset Jooseppi (Juho)Vihtori Huhta, Kustaa Adolf Huhta ja Saima Maria Uotila (o.s. Huhta) kukin kuudenneksen. Perunkirja on vuodelta 1926.

Vuonna 1927 Matilda Maria Hyrry myi Syrjän perintöosuutensa lukuun ottamatta erilleen paalutettuja Lemmetän ja Hildan tiloja sisaren pojalleen talollinen Juho Vihtori Huhdalle (1872 – 1936), joka oli vävynä Topenon Hokkalassa.

Huhdan ajan muistoja 1927 – 1947

Syrjän päärakennus 1930-luvulla (Risto Huhdan kuva)

Juho Vihtori Huhdan poika Oiva Huhta muutti vaimoineen Syrjään vuonna 1928. Syrjässä perheeseen syntyi kolme lasta: Sinikka (1929), Eeva-Liisa eli Tiina (1931) ja Risto (1934).

Päärakennuksen isosta tuvasta oli erotettu kevyellä väliseinällä pieni huone, ”piikamurju”, sekä kaksi isoa komeroa. Pädyn iso keittiö oli jaettu väliseinällä muonamiesten huoneiksi. Seinä purettiin myöhemmin.

Talon päätyhuoneissa asui kesävieraita, mm. Iivariset, joista Toivo oli Helsingin kaupunginorkesterin käyrätorvensoittaja. Hän soitteli myös verannalla ja rakenteli viuluja venevalkaman lähellä olleen ladon parvella. Talvisodan aikaan päätyhuoneissa asui Kaipaisen perhe, jonka poika oli tunnettu kuvataiteilija Unto Kaipainen. Lokakuusta 1940 alkaen vuosikymmenen lopulle tämä perhe vietti kesiä ja myös talviaikoja Järventaustan koulun viereisessä Haapamäen mökissä. Unto Kaipainen maalasi paljon Lopen maisemia ja rakennuksia, mm. Syrjän aittoja.

Myöhemmin pädyn toisessa huoneessa asui evakkona saapunut Rahkosen mamma. Vasta silloin huoneeseen rakennettiin hella.

Navetta sijaitsi päärakennuksen lähellä rannan suunnassa. Sen kivijalka on vieläkin olemassa.

Päärakennuksesta venerantaan mentäessä oikealla oli iso lato ja vasemmalla talli, jonka yläkerrassa oli usean sadan kanan kanala. Hautomakoneen avulla oltiin omavaraisia kanojen suhteen. Laite oli sijoitettu lämpimiin tiloihin eteiseen päätalon vintille vievien portaiden lähelle. Sitä lämmitettiin öljyllä. Keväisin saatiin paljon tipuja, joista tietenkin toivottiin kanoja eikä kukkoja.

Pihalla nykyisen aitan edessä oli kaksikerroksinen luhtirakennus, jonka molemmissa päissä ja kerroksissa oli aitat. Tämän luhdin hirret siirrettiin Topenolle Huhdan navetan rakennustarpeiksi. Läheinen riihi myytiin naapuriin Siivoloille huvilan aineksiksi.

Ison avonaisen puuvajan edessä oli pieni hirsinen rakennus ja lautarakenteinen autotalli, jossa pidettiin vuoden 1927 mallia oleva Chevrolet- merkkistä avoautoa.

Saunarakennuksessa oli saunan lisäksi pakari, jossa oli suuri leivinuuni. Saunan lähellä rannassa laakean kiven lähellä oli myös savusauna.

Syrjässä viljeltiin ruista, kauraa, ohraa ja vehnää sekä kasvatettiin perunoita ja heinää. Tilalla oli kaksi hevosta, lehmiä ja satoja kanoja.

Kaupassa käytiin Läyliäisissä tai kesällä veneellä Sohlmanilla (myöhemmin Rahkonen) tai Leinolla. Koulumatkat taittuivat jalan tai polkupyörillä, talvella mentiin joskus suksilla jäitä pitkin Kissannokan poikki oikaisten.

Godenhjelmien asuntona ollut talo oli purettu jo ennen Huhdan aikaa eikä noina vuosina Syrjässä muutenkaan puhuttu Aino Kallaksesta, mutta Sinikka Viljanen (o.s.Huhta) kertoi lukeneensa myöhemmin kaikki Aino Kallaksen päiväkirjat.

Vuonna 1951 Oiva Huhta myi kolme hehtaaria Syrjän tilasta Kansalais- ja työväenopistojen liitolle ja muutti perheineen Topenolle viljelemään maata.

Kansalais- ja työväenopistojen liitto (KTOL) Syrjän omistajana 1951 - 1988

Työväenopistojen piirissä oli virinnyt jo varhain ajatus kesäkodin hankkimisesta. Koska opistot eivät olleet oikeuskelpoisia yhteisöjä, niin vuonna 1945 T.I. Wuorenrinteen johdolla perustettiin henkilöjäsenyyteen pohjautuva Työläisopiskelijain lomanviettoyhdistys. Tauno Ilmari Wuorenrinne oli Lopella syntynyt aktiivinen työväen sivistysaatteen mies, joka toimi mm. liiton puheenjohtajana lähes kolmekymmentä vuotta.

Tavoitteena oli hankkia sellainen kesäkotikoti, joka soveltuisi niin kurssien järjestämiseen kuin lomanviettoonkin. Asia eteni, kun Kansallis-Osake-Pankki 60-vuotisjuhlavuotenaan 1950 lahjoitti 400 000 markkaa liiton kurssi- ja lomakotirahastoon.

Liittotoimikunta päätti 4.10.1951 ostaa maanviljelijä Oiva Huhdalta Syrjä-nimisestä tilasta Lopen pitäjän Sajaniemen kylästä Loppijärven rannalta kolmen hehtaarin alueen sekä sillä sijaitsevan päärakennuksen ja neljä ulkorakennusta. Liitto maksoi kiinteistöstä 1,4 mmk, josta 1 mmk jäi velaksi. Kiinteistön rahoitukseen päätettiin käyttää kirjavälityksestä sekä työväenopistomerkkien ja –lippujen myynnistä saatuja tuloja, arpajaistuoitoja sekä ulkomaanmatkoista karttunutta tuottoa.

Varsinaisen käyttötarkoituksen edellyttämiin kunnostustöihin ei kuitenkaan saatu kerätyksi varoja, ja Syrjä vuokrattiin kesäisin yksityiskäyttöön. 1950-luvun puolivälissä rakennukset olivat liittotoimikunnan mielestä niin huonokuntoisia, että varojen käyttöä uudisrakentamiseen pidettiin mahdollisesti tarkoituksenmukaisempana. Vuonna 1958 liittotoimikunta esitti edustajakokoukselle, että tontille järjestetään opistolaisretkeilijöitä varten camping-alue leiriytymispaikkoineen ja ulkoilmakeittiöineen. Myös kesäisiä juhlia suunniteltiin. Mitään ei kuitenkaan tehty.

Vuonna 1961 Karkkilan työväenopisto ja sen toverikunta esittivät, että edustajakokous velvoittaisi liittotoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin Syrjän kunnostamiseksi kurssi- ja lomakeskukseksi. Liittotoimikunta totesi, että monista yrityksistä huolimatta tarkoitukseen ei ole saatu varoja. Myös alueen mahdollisesta vaihdosta keskusteltiin.

Vuonna 1964 liittotoimikunta totesi, etteivät rakennukset enää ole kunnostettavissa kurssitoimintaan, vaan sitä varten olisi rakennettava kokonaan uudet tilat. 1967 todettiin, että rakennusten rappeuduttua Syrjän kiinteistöstä ei saada vuokrana edes pääoman korkoa vastaavaa tuottoa. Keskustelujen jälkeen edustajakokous antoi liittotoimikunnalle valtuudet kiinteistön myymiseen. Myyntikin osoittautui hankalaksi, koska pinta-alaan nähden rantaviivaa oli vähän. Osa siitäkin oli kylän yhteistä venevalkamaa, jonne johtava tie oli myös rasitteena.

Syrjän pääkesävuokralaisena oli Yrjö Harrinlehto lähes 30 vuotta vuoteen 1981 saakka. 1950-luvulla neljänä kesänä isäni Yrjö ei vuokrannut Syrjää, kun vuokra nousi hänen mielestään kohtuuttomasti. Vuonna 1957 hän aloitti uuden vuokrasuhteen, mutta edelleen aina vain vuodeksi kerrallaan. KTOL ei korjannut eikä kunnostanut Syrjää eikä vuokralaisenkaan kannattanut tehdä mitään mainittavaa, kun pääsy Syrjään oli joka vuosi epävarmaa. Toki vuotavaa kattoa ja irtoavia kynnyksiä oli pakko korjailla omin voimin.

Kevästä 1982 alkaen KTOL vuokrasi Syrjän Lopen opiston oppilaskunnan käyttöön. Kesällä 1988 Lopen kunta osti Syrjän.

Syrjän kesätunnelmia 1940-luvun lopulta 1980-luvun alkuun

Lapsuuteni huolettomia kesäpäiviä

Kesäkuun alussa perheemme pakkasi Hyvinkäällä kuorma-autoon hetekat, pöydät, tuolit, nestekaasuhellat sekä muut välttämättömät kesävarusteet ja matkusti Syrjään koko kesäksi. Raikas tuuli ja tuomen tuoksu tuntuivat sieraimissa istuessamme veljeni kanssa mukavasti kuorma-auton lavalla patjakasan päällä.

Perillä siivottiin hämähäkin seitit ja hiiren papanat sekä joskus myös siveltiin puusänkyjen jalat paloöljyllä luteiden karkottamiseksi. Taloksi asetuttiin milloin mihinkin huoneisiin sen mukaan, keitä talossa kesään vietti. Aluksi oli meidän perheemme lisäksi mummu ja apulainen, joinakin kesinä ystävä- tai sukulaisperheitä ja pisimpään 1960-luvulla setäni Tarmo Lehtonen vaimonsa Eeva-Liisan ja lastensa Sinin, Erjan ja Arin kanssa. Joinakin kesinä myös Eeva-Liisan vanhemmat, Paatajat, kuuluivat Syrjän kesäasukkaiden joukkoon. Syrjä on ollut aina huonejärjestykseltään kolmine sisäänkäynteineen sopiva ja muuntautuva suurenkin joukon asunnoksi.

Talon keskellä olevaa isoa tupaa kutsuimme saliksi. Joskus siellä oli pingis-pöytä ja joskus veivattava gramofoni, jonka tahdissa silloin tällöin tanssittiinkin. Kerran muistan Havumäen Matin

pöräyttäneen mopolla sisään ja tehneen käryävän kunniakierroksen salin ympäri. Myöhemmin Lehtosen perhe asui tässä tilavassa huoneessa. 1970-luvulla taas me Tommilan nelihenkinen perhe majailimme siinä tilassa.

Lasiveranta leveine, kuluneine lattialautoineen ja kapeine penkkeineen oli mieluisa paikka päiväkahvitteluun, sieni- ja marjasaaliin perkuuseen sekä sadepäivien askarteluihin.

Oma tilani oli lapsuusvuosina salista erotettu pieni huone, jonne mahtui sänky, pieni pöytä ja pystyyn käännetty kaksiosainen hedelmälaatikko lipastona. Siihen mahtuivat kaikki tärkeät tavarani. Seinän tuuletusluukussa pesi monena kesänä leppälintu.

Isona tyttönä sain asua kellarin yläpuolella olevassa aitassa. Sen hämärään tunnelmaan, tuoksuviin koivunoksiin ja mesiangervoihin sekä ulkoa kuuluviin yöluonnon ääniin on vieläkin helppo eläytyä.

Kesäisiin hyviin hetkiin kuuluivat leppoiset päiväkahvit pihakeinun liepeillä suuren koivun alla. Kiireettömyys, jutustelu, sukkapuikkojen kilinä ja kahvin sekä äidin tupakan tuoksu palaavat mieleeni.

Pihalta näkyi hyvin järvelle. Myös maisema talon toiselle puolelle pellolle oli avoin. Talon rannan puoleisen päädyn lähellä oli suuri pihlaja, jonka siimeksessä oli vielä 1950-luvun alussa leikkimökki. Talon tien puoleisessa päädyssä kasvoi runsaasti lehtosinilatvoja, aitan edustan pieni keto oli heinäkuussa punaisenaan mäkitervakkoja, silloin tosin puhuttiin tervakukista, ja kellarin oven reunustalla oli isoja mättäitä kissankäpäliä.

Syrjän aitta ja kellari sen alla

Kolmen polven leikottelua: Eeva Norma, Eila ja Tuulikki Harrinlehto vuonna 1948

Näkymä venerantaan, Tapio ja Tuulikki 1949

Tapio ja Rokke, taustalla puuliiteri 1962

Huhdan saunan lähellä olevalle laakealle, silloin hyvin suurelta tuntuvalle kivelle teimme joskus veljeni kanssa retken: levitimme viltin ja avasimme lahjaksi saamamme ikioman Sunnuntai-keksipaketin! Olo oli yllellinen.

Kerran taas kivellä leikkiessämme Lemmetän Mikael tuli hakemaan minua purjehtimaan Optimisti-jollallaan. En voinut lähteä, kun minun piti vahtia pikkuveljeä, mutta Mikael lupasi ottaa hänetkin mukaan. Niin me sitten yhdessä retuutimme Tapionkin jollaan, Tapio oli ehkä nelivuotias, minä viisi ja Mikael ehkä kahdeksan vuotta vanha. Hyvin me selvittiin siinä matalassa, hiekkapohjaisessa lahdessa. Samassa saunarannassa Tapio muistaa oppineensa uimaan kuun valaistessa järven pintaa.

Venerannassa oli aikoinaan paljon veneitä ja myös veneilijöitä ja ihana tervan tuoksu. Meillä oli laituri venerannan ja hiekkarannan välissä. Sinne paistoi aamuaurinko kun taas Siivolan viereiselle hiekkarannalle paistoi ilta-aurinko. Rannan hiekka-alue vaikutti silloin paljon suuremmalta kuin nyt.

Arkipuuhiä

Lapsuuteni Syrjän kesäpäivillä oli säännöllinen, turvallinen kulku; aamupala, kymmenen kahvi, lounas, päiväkahvi ja iltapala rytmittivät aikaa. Ruoka oli yksinkertaista ja maistavaa. Erityisesti mieleeni on jäänyt Koivulan hyvästä, lypsylämpimästä maidosta tehty viili, joka laitettiin yöksi kypsymään viilikuppeihin keittiöön, aamulla metallinen viiliteline kuppeineen kiikutettiin kellariin ja illalla viileät viilit syötiin sokerin ja kanelin kera.

Muita lapsuuteni Syrjään liittyviä ruokamuistoja ovat Koivulan Saimi-tädin leipomat isot, mehevät kinuskikakut sekä Pälsiltä Laakson Annelin pyörän tarakalla tuomat lämpimäisleivät ja suuret raparperiniput.

Jyhkeistä kivistä rakennettu kellari oli avara, pimeä ja matala. Syrjän väen lisäksi kellaria käyttivät myös Siivolat. Joskus siellä oli jokaisella perhekunnalla oma palvikinkku, josta käytiin viiltämässä voileipä- ja kastiketarpeita. 1950-luvulla muistan Vilho Siivolan kysyneen lupaa syödä homeet kaikkien hillopurkkien päältä, kun homeen uskottiin parantavan puhe- ja lauluääntä. Tämä lienee silloin uuden, lähes ihmelääkkeenä pidetyn penisilliinin vaikutusta. Ravustusaikaan rapuja säilytettiin kellarissa koreissa kostean ruohon joukossa. Joskus näitä karkulaisia jouduttiin pyydystämään taskulampun avulla kellarin koloista. Parhaina aikoina rapuja saatiin runsaasti matalassa rantavedessä kahlaamalla ämpäri kädessä ja sitten tukevalla otteella selkäpanssarista nappaamalla.

Ahvenia ja haukia saatiin lähinnä veneen perässä vedettävällä uistimella ja pikku kaloja myös mato-ongella, jossa syöttinä oli usein pieni taikinamöykky. 1970-luvulta lähtien kalastettiin myös virvelillä. Serkkuni Ari Lehtonen, nykyisin Paataja, oli pienestä pitäen innokas kalastaja. Muistan hänen parivuotiaasta lähtien kahlanneen tuntikausia vedessä kivisimppuja ja muita pikku kaloja pyydystäen ja onkien vähän isompia. Ammattinsakin hän löysi myöhemmin kalastuksen parista.

Pienestä kasvimaasta saimme salaattia, persiljaa, tilliä ja ruohosipulia. Perunat ja porkkanat ostimme lähitaloista. Marja-aikaan mustikkapiirakat ja vadelmakakut olivat suurta herkkua.

Lauantaisin leivottiin pullaa ja siivottiin talo. Ensin lattiat lakaistiin ja sitten huiskittiin kostealla leppäluudalla huoneisiin raikas tuoksu. Tiskit ja pyykki pestiin pitkään järvessä, mutta 1960-luvun loppupuolella ympäristötietoisuuden lisääntyessä ei enää pesuvesiä päästetty suoraan järveen.

Syrjän kaivossa oli hyvää vettä ja sitä riitti myös Siivoloille ja Mustasaareen kesiään viettämään muuttaneelle Aino ja Kari Bergholmin perheelle. Kaivolla vaihdettiin usein myös kuulumisia.

Huonokuntoisen kanalarakennuksen romahdettua sen kyljessä ollut kolmiseinäinen ja kaksireikäinen pikkula piti siirtää suuliksi kutsutun ladon kylkeen lähemmäksi päärakennusta.

Ensimmäinen saunamuistoni Syrjästä on pieni punainen, pehmeästi savulta tuoksuva saunarakennus isojen tervaleppien lähellä rannassa. Vamppupesut hämyisessä saunassa sekä lakanapyykin keittäminen muuripadassa ovat kotoisia muistoja. Saimme käyttää tätä Huhdan omistukseen jäänyttä saunaa 1950-luvulla, kunnes Huhdan perikunta alkoi taas itse viettää kesiä Syrjän rantamilla.

Ilman saunaa oli hankalaa tulla toimeen, vaikka Siivolat ja Havumäet kutsuivatkin meitä ystävällisesti kylpemään omiin tunnelmallisiin hirsisaunoihinsa. Onneksi isäni Yrjö ja setäni Tarmo olivat kekseliäitä nikkarimiehiä. He rahtasivat ehkä vuonna 1960 Rahkosen kauppaan hankitun kylmäkalusteen vanerisen pakkauslaatikon soutuveneellä Syrjään. Veljekset ottivat pohjan pois isosta laatikosta, nostivat sen pystyyn rantakivien varaan, saranoivat yhden sivun oveksi ja rakensivat sisälle penkin. Nestekaasukiuas sijoitettiin sisälle kivien väliin, ja kahden istuttava sauna oli valmis! Löylyt eivät olleet hääppöiset, mutta monta hauskaa hetkeä tämä ”Ryysyrannan Joosepin saunaksi” kutsuttu kyhäelmä kirvoitti. Ei se todellakaan rantaviivaa kaunistanut.

Vuonna 1961 kirvesmies Kämäräinen rakensi Hyvinkäällä meille uuden pienen saunan. Se tuotiin kuorma-autolla Syrjään ja sijoitettiin aivan vesirajaan. Vanha kunnon nestekaasukiuas pääsi taas käyttöön ”turvallisesti” asbestilevyillä vuorattuun nurkkaan. Myöhemmin rakennus piti määräysten mukaan siirtää kymmenen metrin päähän rantaviivasta. Veljekset Yrjö ja Tarmo sen siirsivät kaksistaan taljoin ja tunkein, mikä oli melkoinen suoritus ylämäkeen isoja kiviä väistellen. Saunassa kylvettiin makeasti parikymmentä vuotta vuokra-aikamme loppuun saakka. Lopen opiston oppilaskunta osti sen sitten isältäni.

*Rantaelämää uuden saunan äärellä vuonna 1961
Eila ja Yrjö Harrinlehto, Sini, Erja ja Eeva-Liisa
Lehtonen sekä Rokke-koira*

Tieto kulki Koivulan kautta, ruoka veneellä ja myymäläautolla, ihmiset vaihtelevin tavoin

Päivällä tehtävänäni oli viedä maitokannu Koivulan navetalle odottamaan iltalypsyä; muistan hyvin heiluvat maitokannut polkupyörän sarvissa kuoppaisella tiellä. Samalla poikkesin lasiverannalle pieni odotuksen kutina vatsan pohjassa hakemaan päivän postin. Oli riemukasta saada kortteja ja kirjeitä ystäviltä! Samalle verannan pöydälle vietiin myös lähtevä posti siihen aikaan, kun Koivulan Maire toimi posteljoonina.

Koivulassa oli puhelin, jolla käytiin toimittamassa kiireelliset asiat; niitä ei tosin kovin usein siihen aikaan ollut. Joskus muistan myös Koivulan Mailan tulleen meille Syrjään välittämään tärkeitä puhelinviestejä.

Kauppa-autoreissu oli päivän tärkeä tapahtuma: odottelua, kuulumisten vaihtoa ja ostoksia. Myymäläautojen kukoistusaikaan 1960- ja 1970- luvulla Järventaustatietä kiersi neljä eri kauppa-autoa, jokainen ainakin pari kertaa viikossa. Todellista asiakaspalvelua saimme Toivaksen harmaasta kaupaksi muunnetusta pakettiautosta, joka tuli Syrjän pihaan saakka. Siinä sitten tiedustelivat, onko Lemmetässä ketään, ja jatkoivat matkaa, jos arvelimme siellä jonkun olevan.

Venematkat Rahkosen tai Leinon kaupalle olivat hauskoja; paluumatkalla saimme usein nauttia ihan ikioman pullon limonadia. Rahkosen kaupan reissulla poikkesimme myös joskus Pälsin puutarhalla ostamassa tomaatteja ja kurkkuja. Muistan hyvin kuumien, kosteitten kasvihuoneitten aromit ja läheisten lautatapulien ihanan tuoksun.

1950-luvun alussa sekä äitini Eila että isäni Yrjö olivat Helsingissä töissä ja tulivat vain viikonlopuiksi Syrjään, jossa veljeni Tapio ja minä olimme äidin äitimme Mammun ja kotiapulaisen huomassa. Mammu oli muuten nimeltään Eeva Norma (o.s. Gylling) ja kotoisin Lopen Joentaan Konkkalasta.

Lauantaina virka-ajan päätettyä jo klo 13 vanhempani matkustivat junalla ensin Hyvinkäälle ja sieltä Pikku-Päkäksi kutsutulla junalla Läyliäisiin, jonka rautatieaseman takaa he ottivat polkupyöränsä ja huristivat Syrjään. Sunnuntaina taas Hyvinkäälle ja maanantaiaamuna Helsinkiin.

Myöhemmin äitini jäätyä kotirouvaksi isäni sousti maanantaiaamuisin varhain Rahkosen rantaan, jätti veneen sinne ja matkusti linja-autolla Helsinkiin. Kun lauantaisin Syrjän huoneet oli lakaistu leppäluudalla ja pullat paistettu, oli Tapion ja minun aika mennä rantakiville odottamaan isän venettä. Useita veneitä näimme lähestyvän pieninä pisteinä, mutta meidän isän erotti matalista, pitkistä airon vedoista.

1950-luvun lopussa meille hankittiin pieni sininen Volkswagen, johon nelihenkinen perhe, iso koira ja tavarat mahtuivat hyvin. Setäni perheellä oli punainen Mini, joka oli varsinainen tilaihme. Sieltä purkautui Syrjän pihalle viisihenkinen perhe, kissa, marsut hähkeineen ja paljon tavaraa.

1970-luvulla Järventaustan kylälle pääsi Hyvinkäältä hyvin linja-autolla. Helsingistä kuljimme omien poikiemme ollessa pieniä usein taksilla. Autoilija Säilä haki ensin vanhempani sekä heidän kissansa ja sitten meidän perheen Oulunkylästä. Kaikki mahtuivat, kun ei ollut turvavöitä rajoitteina. Viimeiset Syrjän vuotemme kuljimme omalla autolla.

Seuraelämä oli vilkasta ja mutkatonta ainakin lapsen silmin

Syrjässä kävi paljon vieraita. Pihaan saattoi yllättäen tupsahtaa ystäväperhe muutaman päivän vierailulle. Meistä lapsista se oli hauskaa, eivätkä vanhemmatkaan muistaakseni valitelleet. Siskonpetejä tehtiin ja ruokaakin riitti. Näin puhelinten ja tekstiviestien aikaan tuo tuntuu aika hurjalta. Juhannuksen viettoon saapui sitten oikein kutsuttuina usein parikin perhettä.

Päiväkahvivieraina kävi sekä äitini että isäni sukulaisia Lopelta sekä perheystäviä Hyvinkäältä ja Helsingistä. Me kyläilimme Koivulassa, Pälsillä, Siivoloilla, Bergholmeilla, Havumäellä Kaltevassa Hietasen naapurissa sekä Pekaristoilla nykyisessä kesäpaikassamme Haapamäen torpassa.

Iltaisin Syrjän hiekkarantaan kertyi usein kylän nuorisoa uimaan. Veljeni kanssa oli vähän jännää seurata isompien touhuja. Erityisesti on jäänyt mieleeni Koivulan Sepon reipas ratsastus Koijarilla mäkeä alas suoraan järveen.

Tikkakisat Koivulan pihalla, pesäpallopelien seuraaminen ja hyttysten huiskiminen pelikentällä nykyisen Jopintien kohdalla tiistaisin ja muistaakseni perjantaisin sekä Alma Laakson Pälsillä pitämä pyhäkoulu olivat olennainen osa seurallista kesäelämää. Rippikoulun käytyäni saivat Järventaustan Pirtin tanssit mieluisan ja vähän jännittävänkin roolin kesäisinä sunnuntai-iltoina.

Naapureista Koivula oli minulle läheisin. Tyttärien Leenan ja Mailan kanssa vietin eniten aikaa. He olivat vähän minua vanhempia, mutta suhtautuivat minuun mukavasti. Kävimme yhdessä uimassa ja tansseissa usein heidän veljensä Sepon turvallisessa kyydissä. Koivulassa vietimme myös monia hauskoja kahvikekkereitä Saimi-emännän herkkuja nauttien. Saimi Laakso oli Hunsalasta kotoisin olleen isäni äidin Alina Lehtosen (o.s. Harri) serkku.

Saimme veljeni Tapion kanssa kutsua Syrjään myös omia kavereitamme Hyvinkäältä usein moneksi päiväksi. Heidän kanssaan uitiin, soudeltiin, pelattiin pingistä, heitettiin tikkaa, luettiin ja seikkailtiin lähimaastossa. Moni heistä muistaa vieläkin lämmöllä Syrjän huolettomia kesiä. Paljon hauskoja hetkiä vietimme myös Pekariston ja Lagerströmin nuorison kanssa. Heidän kesäpaikkansa olivat lähellä Järventaustan koulua.

Naapurin poika Siivolan Markku kuului myös mukavana osana Syrjän kesiin. Tapion kanssa he pelasivat paljon ainakin lautapelejä. Minä muistan Markun hurjat kummitusjutut, hänen pelottavan kesyn variksensa ja myöhemmiltä vuosilta hypnoosi-illat hämärässä aitassa.

Kun setäni 1960-luvun taitteessa perheineen asettui kesäsyrläläisiksi, alkoi tavallaan uusi vaihe kesänvietossa. Oli tosi hauskaa päästä hoivaamaan noin kymmenen vuotta nuorempia serkkuja. Olin aina leikkinyt Syrjässä paljon nukeilla, ja taas tuli hyvä syy alkaa ommella nukenvaatteita, leikkiä kotia ja kauppaa sekä askarrella käpylehmiä. Isäni Yrjö ja veljensä Tarmo olivat aina olleet toisilleen läheisiä, mutta Syrjän kesinä myös kälyksistä tuli ystävykset ja meistä serkuksista toisillemme rakkaat ja tärkeät; mehän olemme lisäksi toistemme ainoat serkut.

Bergholmin pojat Kaarlo, Jorma, Heikki ja Tapio olivat monena kesänä veljeni Tapion seikkailu- ja muissa leikeissä mukana. Veljeni muistaa saaneensa poikien vanhemmilta ohjeen lähettää illan tullen pojat vartin välein nuorimmasta vanhimpaan kotiin Haapalan pieneen mökkiin, jossa näin saatiin iltatoimet rauhallisen sujuviksi.

Oman perheeni aika

Juhannuksena 1968 kihlauduimme Esan kanssa Loppijärven aalloilla. Siitä saakka kevääseen 1982 Syrjä oli osa myös Esan kesiä. Poikamme syntyivät vuosina 1972 ja 1974. Syrjästä tuli heidän lapsuutensa kesäparatiisi, jossa he saivat viettää paljon aikaa meidän vanhempien ja isovanhempiensa kanssa. Minulla oli opettajana vapaat kesät ja vanhemmillani valtion virkamiehenä pitkät lomat ja myöhemmin eläkepäivät. Myös veljeni perheineen vietti aikaa Syrjässä.

Noihin aikoihin vanhempani asuivat järven puoleisissa huoneissa, Tapio perheineen asui isossa keittiössä ja iso tupa eli sali oli meidän perheemme majapaikka. Silloiseen kalustukseen kuului mm. vihreillä vakosamettityynyillä päällystetty laverisohva ja Marimekon vihreällä Unikko-kankaalla verhoiltu seinä.

Hyvin siellä selvittiin ilman sähköä, juoksevaa vettä ja puhelinta. Yhteinen ruokahuusholli helpotti pikkulapsiarkea, mutta toisaalta piti ottaa ajoituksessa monta tekijää huomioon. Äitini ei kuitenkaan koskaan valittanut, vaikka kantoi suuren vastuun taloustöistä. Oli myös kiva päästä joskus yksin vadelmikkoon, kun vanhemmat pitivät pojista huolta.

Ihanana iltahetkenä muistan poikien iltapesun ja iltasadun jälkeisen rauhan, kun jäin sisälle vahtimaan heidän untaan. Kaivoin salakätköstäni suklaapatukan, otin Tito Collianderin kirjan esille ja käperryin lukemaan.

Yhtenä kesänä serkkuni Erja piti Heratuksella uimakoulua ja asui Syrjässä kanssamme. Pojatkin olivat Erjan uimaopissa. Iltapäivisin villeissä salapoliisileikeissä seikkailivat Teemu Tosiovela ja Roope Railakas Erjan johdolla.

Syrjä 1970-luvulla

Veranta marja-aikaan

Teemu kesäamiaisella

Unikot Syrjässä 1970-luvulla

Kesä 1981 oli viimeinen Syrjän kesämme. Seuraavana keväänä pakkasimme tavaramme ja muutimme kesämajamme äidin puoleisten sukulaistemme omistamaan Patojan Kujalan mökkiin lähelle Hyvinkään rajaa.

Vaikka Syrjä oli rapistunut, ja moni paikka olisi kaivannut kohentamista, ovat muistot noista vuosista valoisia. Kauniit rannat, kotoisa pihapiiri, tilava, moneksi muuntautuva talo, läheisten rakkaitten ihmisten ja eri sukupolvien sopuisa joukko sekä lämminhenkinen kyläyhteisö olivat hienot puitteet vuosikymmenien unohtumattomille kesille. Ehkä myös rappion tuntu teki kesistä huolettomia ja vapaita remonttihuolista.

Roope Tommilan (s. 1974) muistoja Syrjästä

Syrjän kesät

Olen viettänyt kesiä Syrjässä muistaakseni 7-vuotiaaksi asti. Äitini Tuulikin ollessa opettaja olivat kesälomat pitkiä. Isäni Esa oli töissä kaupungissa, mutta vapaa-aikanaan hänkin liittyi seuraan. Isovanhempani Eila ja Yrjö liittyivät olennaisesti muistoihini, tuntuu kuin he olisivat aina olleet Syrjässä meidän siellä aikaa viettäessämme. Serkkuni Elina sekä vanhempansa Nitu ja Tapio viettivät kesiä Syrjän päädyssä olevassa huoneessa. Oli mukavaa kun seuraa löytyi viereisen oven takaa. Äitini serkku Erja toimi Lopella

uimaopettajana ja asui kesällä korkeassa aitassa. Erja piti seuraa meille ja paljon ainakin piirtelimme. Sisällä aitan seinällä roikkui kajakki, joka kiehtoi mielikuvitustamme.

Mielikuvani Syrjän kesistä ovat mukavia. Kiireetön ilmapiiri ja monet ilmeisen spontaanit vierailut ovat jääneet mieleeni. Osa muistoistani perustuu varmaankin Yrjön kaitafilmeihin, joita onnekseni ehdin nähdä heillä kotona myöhempinä vuosina. Muistan hyvin Yrjön tarkan ilmeen ja huolelliset liikkeet nauhaa projektoriin viriteltäessä. Nauhan käynnistyessä valkokankaalla vilisi punaisia kuvioita valkoisella pohjalla ja hetken kuluttua alkoi tuttuja hahmoja näkyä. Kuvanauhalla pihaan kurvaa milloin mikäkin auto, jonka ovista nousee hymyileviä ihmisiä runsaissa 1970-luvun kampauksissaan ja ujostelemattoman leveissä lahkeissa. Projektorin ratina ja leppoisan näköinen seurustelu vihreässä maisemassa liittyvät olennaisesti yhteen mielessäni. Toki kaitafilmiä on kuvattu merkittävinä hetkinä, kuten vieraiden saapuessa. Paljon oli myös leppoisia päiviä oman suvun kesken.

Olen aina kokenut vahvoja muistoja tuoksujen kautta. Kahvin tuoksu ulkoilmassa vie vielä 35 vuoden jälkeenkin ajatukseni Syrjän pihalle kymmenen kahvien aikaan. Tuo kiireetön hetki rytmitti päivää ja kaikilla oli aikaa istuskella pihalla. Metallirunkoisen puutarhakeinin ketjut narahtelivat ja mieleeni on jäänyt autokuvioisten sinikirjavien pehmustepatjojen keinokuituinen pinta paljaan ihon alla. Eilan hyväntuulinen naurahtelu liittyy muistoihini. Aamun askareiden jälkeen rentouttava tauko rouville on ollut paikallaan, voin vain kuvitella miten työlästä on ollut hoitaa kolmen sukupolven taloutta lämmitettävän kaivoveden varassa. Domino- ja Marie-keksejä oli usein tarjolla kahvin ja mehun kanssa. Marie-keksejä murrettiin kämmmentä vasten yhdellä iskulla tarkoituksena saada se halkeamaan neljään osaan. Tämä toi hyvää onnea onnistujalle. Pihalle levitetyllä viltillä tuljin joskus nukahtaneeksikin. Oli rentouttavaa maata selällään kuunnellen puheensorinaa ja katsella suuren koivun lehtevien oksien unettavaa havinaa.

Kellari

Syrjän kellari oli hyvin salaperäinen paikka. Sen ovelle johti muutama porras ja sisään astuessa vastaan tulvahti tukeva kellarin tuoksu – kostean viileä tila tuntui aavemaiselta lämpiminä kesäpäivinäkin ja silmillä kesti kotvan tottua hämärään. Kellarista muistan haetun itse valmistettua viiliä. Viili oli syvissä kulhoissa, joiden pinnalle oli tiivistynyt kosteutta. Muistaakseni useampaa kulhoa voitiin kantaa jonkinlaisessa telineessä. Hyvin muistan myös limonadipullot, joita kellarista joskus saimme hakea. Valikoimassa oli ainakin Friscoa – repäisykorkeilla varustetuissa pulloissa ajan tyyliin.

Myymäläauto

Käsittääkseni pääosa ruuasta ostettiin myymäläautosta, koska Yrjö oli jo aiemmin luopunut autosta ja meidän Ford Cortinaa tarvittiin Helsingissä. Myymäläautolla käynti oli merkittävä sosiaalinen tapahtuma. Autoa odotettiin läheisessä tien risteyksessä maitolaiturilla. Pitkään luulimme veljeni Teemun kanssa väistämisvelvollisuudesta kertovan karkikolmion olevan myymäläautopysäkin merkki, sillä sellainen liikennemerkki risteyksessä seiso. Muistan paikalla olleen paljon ihmisiä lähiseudun taloista ja mökeistä, lippalakkimiehiä ja huivipäisiä naisia sekä lapsia polkupyöriensä kanssa. Samalla paikalla muistan päätyneeni nokkosten joukkoon pienen pyöräni kanssa kun oli aika luopua apupyöristä. Äidin sylissä oloni helpottui polttamien jälkeen. Odotuksen tunne risteyksessä oli käsin kosketeltava väen rupatellessa hiljaa ja katsoessa tiiviisti hiekkatien mutkaan. Ensin kuului moottorin jyrinää, sitten näkyi auton punakeltainen keula ja lopulta auton perässä pölypilvi. Ostosten jälkeen oli aika tallustella takaisin Syrjään. Myymäläauton hyllyistä ostetut karkit saivat paluumatkan tuntumaan puolta lyhemmältä.

Hiekkaranta

Syrjän hiekkarantaan alkaa aurinko paistaa viiden aikaan. Vaati kärsivällisyyttä odotella iltauringon säteitä saapuvaksi ennen uintia. Sääntönä oli myös, että uimaan sai mennä vasta tunti syömisensä jälkeen. Ilta-aurinko värjäsikin maiseman ja männynrungot kullanruskeiksi. Vesi oli kirkasta ja hiekkapohja miellyttävä jo käsipohjan ollessa päälajinani. Kirkkaassa vedessä oli myös helppo harjoitella sukeltamista lasien kanssa simpukankuoria pohjasta poimien. Syvemmälle kahlatessa veden viileämmät pohjakerrokset saivat säärissä aikaan hyytävän tunteen. Viileämpien vesien aikaan kastautumista helpottivat lorut, joiden lopussa kuului kyyristyä kaulaa myöten veteen. Rannalle palatessa hiekka tarttui tiukasti varpasiin. Oli mukava tunne tulla nostetuksi vedestä suoraan kuivalle pyyhkeelle, jolloin hiekka ei hirttänyt jaloissa. Pyyhkeeseen kääriytyessä hytinä hellitti hiljalleen ja sormenpäiden rypistyneessä ihossa riitti ihmeteltävää.

Sauna

Saunalle muistan kävelleeni hupulliseen kylpytakkiin kääriytyneenä. Veljeni kanssa meillä oli mukana vihreä muovinen kilpikonna ja jokin toinen vastaava lelu, jotka vaihtoivat väriä vaalentuen kuumassa vedessä. Saunan muistan seisseen tummana varjoisalla rannalla puiden kätöksissä. Ranta oli kivinen ja siinä saattoi olla pieni puinen laituri. Koska ranta oli lapsille vaikea, uimaan voitiin pujotella myös hiekkarannan puolelle tiheään metsikön läpi. Saunalta muistan palasaippuan ja mäntysuovan tuoksut – puhtaudestaan ne molemmat kielivät. Yhä edelleen kuullessani puhetta saunassa synnyttämisestä, tulee mieleeni Syrjän sauna. Lauteilla on kerrottu kansanperinteistä ja vanhoista tavoista pienellekin pojalle.

Syrjän viimeinen ateria

Viimeistä Syrjässä syömäämme ateriaa en muista tarkkaan ruuan osalta, mutta tunnelma oli unohtumaton. Kaappeja oli tyhjennetty ja ruokana oli jonkinlainen pata, jossa oli ainakin makaronia, makkaraa ja vihanneksia. Teemun kanssa lusikoimme ruokaa haluttomina ja protestoimme, koska yhdistelmä oli mielestämme mahdoton. Aikuiset kannustivat meitä syömään silti. Myöhemmin olen ymmärtänyt, että eiköhän se ollut lähdön ja luopumisen haikeus, joka kurkkua kuristi ja teki syömisestä hankalaa.

Teemu ja Roope kesällä 1978

Roope verannan rapulla

Lopen opiston oppilaskunta Syrjän vuokralaisina

Vuonna 1982 Kansalais- ja työväenopistojen liitto vuokrasi Syrjän Lopen opiston oppilaskunnalle virkistys- ja kurssikäyttöön 10 vuodeksi, joista kuusi ensimmäistä olivat vuokravapaita.

Syrjä ennen oppilaskunnan tekemää remonttia

Vapun jälkeen oppilaskunnan jäsenet tutustuivat Syrjään sen pitkäaikaisen vuokralaisen Yrjö Harrinlehdon opastuksella. Kunnostustöihin ryhdyttiin rivakasti. Jo kesäkuun alussa pidettiin tukinkaatotalkoot, puut sahattiin ja taaplattiin, heinäkuussa tehtiin uusi peltikatto, pellitettiin piippu ja rakennettiin ulkovaja. Seuraavana kesänä opiston oppilaskunnan talkooporukka irrotti vanhainkodin ikkunat, pienensi ne ja asensi paikoilleen sekä urakoi maalaushommissa. Kesällä 1984 siistittiin taloa sisältä ja revittiin mm. kilokaupalla nauvoja tuvan seinistä. Vuonna 1986 taloon asennettiin sähköt.

Huopakaton päälle tehtiin talkoilla peltikatto

Vanhat huonokuntoiset kuusiruutuiset ikkunat vaihdettiin vanhainkodin neliruutuisiin

Katto jo korjattu, mutta vanha veranta vielä purkamatta

Monena vuonna opistolaisten talkooporukka kokoontui maanantaisin kunnostustöihin usein perhekuntineen. Syrjän vieraskirjan mukaan talkoolaisten ydinjoukkoon kuului noin kymmenen henkilöä, mutta monta kertaa saatiin kokoon paljon isompikin joukko. Talkoolaisilla oli hyvä paikallinen verkosto, josta voitiin pyytää ja saatiin ammattiapua kulloistenkin tarpeiden mukaan. Opistolaiset tekivät uskomattoman mittavan, ihailtavan työn talkoovoimin Syrjän kulttuuriperinnön säilyttämiseksi.

Noina vuosina Syrjässä oli myös muuta vireää toimintaa. Siellä järjestettiin lähes joka kesä Järventaustan kyläyhdistyksen kesäjuhlat, joihin osallistui parhaimmillaan noin sata kyläläistä. Lopen teatterilaisilla oli Syrjässä kokoontumisia ja esityksiä mm. vuonna 1985 ”Pälsinmaan juttuja” oli seuraamassa 130 katsojaa. Asko Kaikusalon luontoillat, esim. myyräilta ”Hillittömät kalinat”, houkuttelivat Syrjään kuulijoita, samoin laskiaisriehat, toukokuiset Helavalkeat, musiikki-illat, sienikurssit ja taideleirit. Syrjässä vieraili myös muiden opistojen väkeä ja vanhainkodin asukkaita. Vuoden 1986 jälkeen toiminta vähitellen hiipui. Lopen kunta osti Syrjän kesällä 1988.

Lopen kunta Syrjän omistajana

Syrjän siirryttyä kunnan omistukseen vuonna 1988 on moni toimija järjestänyt Syrjän päärakennuksessa tilaisuuksia joko kunnan kulttuuritoimen kanssa yhteistyössä tai itsenäisesti.

Runon ja suven päivänä 6.7. on Syrjän tupa täytynyt innostuneista sanataiteen ystäväistä lähes vuosittain. Ohjelmassa on ollut esityksiä Aino Kallaksen tuotannosta, näytelmiä, nukkketeatteria, Volter Kilpeä jne. Erja Noroviita on ollut kantavana voimana näissä tilaisuuksissa yhdessä kunnan kulttuuritoimen ja tarjoiluista huolehtineen Järventaustan kyläyhdistyksen kanssa.

Elokuussa 2005 pidettiin Syrjässä Lopen päivän juhla, jossa esiteltiin Lopen naisen kansallispuku.

Kesäpäivälliset pihaohjelmineen, kyläyhdistyksen tilaisuudet, kuutamohiihdot, laskiaisriehat sekä viime aikoina myös ”Loppijärven valkeat yöt” ovat kuuluneet Syrjän ohjelmiin. Niitä on osittain

pidetty myös kunnan 1990-luvun alussa rakentaman rantasaunan tiloissa, vaikka sauna onkin etupäässä kunnan työntekijöiden kokous- ja virkistyspaikkana.

Järventaustan kyläyhdistys on vaivojaan säästelemättä kuljettanut Syrjän moniin tilaisuuksiin tuoleja Pirtiltä, siistinyt pihaa ja huolehtinut kahvituksista.

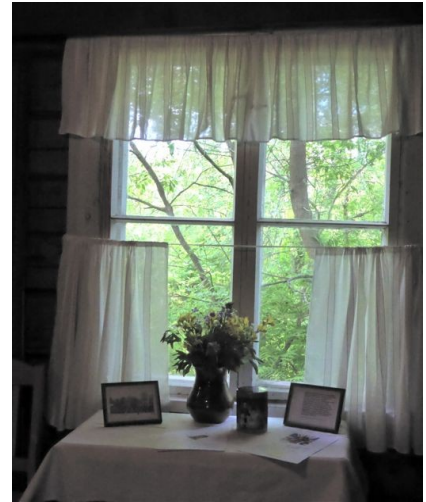
Huhtikuussa 2016 Perustettiin Lopen Syrjä-seura ry, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää tämän vanhan ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Syrjän tilan päärakennuksen ja pihapiirin kunnostamista, ylläpitoa ja säilyttämistä ympäristömyöteisesti sekä hyödyntämistä kylän väen, kuntalaisten ja kulttuurin käytössä.

Viime kesänä Syrjä-seura järjesti Runon ja suven päivänä yhdessä kunnan kulttuuritoimen ja Järventaustan kyläyhdistyksen kanssa tilaisuuden, jossa ohjelmana oli Porvoon lausujien esittämä Ikäviä ihmisiä ja heidän elä(i)miään. kesäkuussa Pirjon lukupiirissä käsiteltiin lapsuuden lukumuistoja, elokuussa oli vuorossa Erja Noroviidan lukudraama Lasnamäen valkea laiva sekä Pirkko-Liisa Rauhalan esitys Ida Godenhjelmistä. Syyskuussa lukupiiriin illassa sai lukea haluamansa runon. Näiden lisäksi avoimet ovet ja siivoustalkoot kuuluivat Syrjä-seuran kesäohjelmaan.

Pirkko-Liisa Rauhala ja Erja Noroviita Ida Godenhjelm-illassa, taustalla Unto Kaipaisen maalaus Syrjän aitoista

Kuluvana vuonna Syrjään on suunnitteilla vilkas kulttuuri- ja toimintakesä. Tehkäämme yhdessä perinteinen Syrjä eläväksi!

Syrjän kesää 2016

Tammikuussa 2017

Tuulikki Tommila (o.s. Harrinlehto)
tuulikki.tommila@kolumbus.fi

Lähteitä

Ahti Gåpås, Esko Levonius ja Heikki Wuorenrinne: Sajaniemi, kylä Loppijärven sylissä, julkaisija Kyläyhdistys Sajaniemeläiset ry, 1995

Antti Koskimäki (toim.): Lopen naisen kansallispuku, julkaisija Loppi-seura ry, 2010

Pirjo Kajannolta saatu sukuaineisto

Kosti Huuhka: Kansalais- ja työväenopistotoiminnan historia, julkaisija Kansalais- ja työväenopistojen liitto, Gummerus 1990 (sivut 485 - 490)

Lopen opiston oppilaskunnan Syrjän vieraskirja ja valokuvat kirjaston Loppi-huoneessa

Risto Huhdan haastattelu 14.10.2016